

Děti a nikotin

prof. MUDr. Eva Králíková, CSc.

Centrum pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. LF UK a VFN v Praze

Ústav hygieny a epidemiologie 1. LF UK a VFN v Praze

Kouření dětí ve věku 15 let se v ČR snížilo na 11 % (1). Tento údaj je ale z roku 2019 a lze předpokládat, že v roce 2023 to bude ještě méně, i když i tak je to více než cca jedno procento v USA. Ti, kdo po cigaretách dnes nesahají, ale užívají jiné formy nikotinu bez kouře – nejčastěji vapují nebo užívají nikotinové sáčky, případně snus nebo zahřívavý tabák. Vysvětlení těchto pojmů, míra zdravotního rizika, ale i míra rizika závislosti nebo míra přitažlivosti jsou tématem tohoto článku.

Klíčová slova: nikotin, tabák, kouření, vapování, děti, adolescenti.

Children and nicotine

Smoking among children aged 15 years has fallen to 11% in the country (1). This figure is from 2019 and can be expected to be even lower in 2023, although still higher than roughly 1% in the US. Those who not reach for cigarettes today, however, use other forms of nicotine without smoke - most commonly vaping or using nicotine pouches or snus or heated tobacco. An explanation of these terms, the degree of health risk, but also the degree of risk of addiction or the degree of attraction, are described.

Key words: nicotine, tobacco, smoking, vaping, children, adolescents.

Úvod

Moje generace, tedy ti, co se nyní nacházejí v sedmé dekádě života, vyrostla v době, kdy ještě na škole bylo kouření běžné, informace o vlivu na zdraví se k nám ale už postupně dostávaly. Naši rodiče naopak žili ve společnosti, kde kouření bylo standardem – v nemocnici, v letadle, v autobuse, v práci, na úřadě – podívejme se třeba jen na televizní seriály ze sedmdesátých nebo osmdesátých let minulého století.

Naše děti narozené ke konci dvacátého století už ale tušily, že kouření úplně cool není, prevalence kouření se začala významně snižovat. Tento trend pokračuje, dnešní adolescenti už nechtějí kouřem zapáchat. To ale neznamená, že by se jich určitá část nechovala rizikově – nikotin užívají, i když bez kouře.

Důvodem je samozřejmě „peer pressure“, tedy vliv vrstevníků, ovlivněný sociálními sítě-

mi. Influenceri a youtuberi často ani nepřiznají sponzoring výrobců především zahřívavého tabáku (ZT). ZT se marketing snaží dát na stejnou úroveň jako elektronické cigarety (EC), ačkoli je mezi oběma typy výrobků podstatný rozdíl: EC neobsahují tabák a jejich tekutina se zahřívá na mnohem nižší teplotu než ZT (100–150 °C versus 330–350 °C v případě ZT). Z toho plyne i různá míra zdravotního rizika – ZT se blíží riziku kouření, teplota hoření tabáku je kolem 400 °C.

Kouření klasických cigaret už není in

Výrobci cigaret potřebují získat své zákazníky do závislosti dřív, než oni dostanou rozum: dospělí začínají kouřit zcela výjimečně, jen jeden z deseti dospělých kuřáků si poprvé zapálil po svých 18. narozeninách. Průměrný věk kuřáka první cigarety je u nás kolem 10–12 let, a to platí i pro nové formy nikotinu.

Kouření českých dětí

V posledních letech bezprecedentně klesla prevalence kouření mezi dětmi a dospívajícími, cigarety kouřilo před 5 lety 11 % patnáctiletých a tato čísla stále klesají. V roce 2018 kouřilo denně téměř 8 % takto starých chlapců a 7 % dívek. Není to ideální, ale oproti roku 2010 je patrný významný pokles – z 15 % u chlapců a 20 % u dívek (1). Zvýšil se ale počet uživatelů jiných forem nikotinu – prevalence se však dynamicky mění a objevují se stále jiné formy. Obecně lze říci, že ti, co by kouřili, užívají nikotin v alternativních podobách a někdy ani netuší, že nikotin užívají.

Co je nikotin?

Vliv nikotinu na zdraví je minimální, není ani kancerogen – naopak je na seznamu základních léků Světové zdravotnické organizace. Je to ovšem potenciálně jedovatý alka-

prof. MUDr. Eva Králíková, CSc., eva.kralikova@lf1.cuni.cz
Centrum pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. LF UK a VFN v Praze
Ústav hygieny a epidemiologie 1. LF UK a VFN v Praze

Cit. zkr: *Pediatr. praxi.* 2023;24(2):83-86

Článek přijat redakcí: 16. 2. 2023

Článek přijat k publikaci: 27. 2. 2023